

Osiguranje plovila

Vessel insurance

Magdalena Zeko
Mihovljanska 44, 40000 Čakovec, Hrvatska
e-mail: mzeko@mev.hr

Sažetak: *Pomorsko je osiguranje, kao vrsta transportnog osiguranja, pravni posao osiguranja kojim se osiguravaju brodovi, roba koja se prevozi brodovima, odgovornost brodarka i drugi interesi izloženi rizicima mora ili su u vezi s obavljanjem plovidbe na moru. Transportno se osiguranje, prema različitim materijalnim osnovama prijevoza pojedinim vidovima prometa i prema specifičnostima povijesnog razvoja, razvrstava na tri kategorije: prema predmetu osiguranja, prema grani prometa i prema obliku organizacije u odnosu na snošenje rizika.*

Poslovima pomorskog osiguranja bave se društva za osiguranje koja posluju na principu premijskog osiguranja i društva za uzajamno osiguranje - P&I klubovi koji posluju na principu naplate doprinosa od članova. Pomorsko je osiguranje specifičan pravni posao i nije regulirano zakonima o obveznim odnosima. Propisi za pomorsko osiguranje nalaze se u jednom pravnom aktu, a propisi za osiguranje imovine i osoba u drugom. U našem je pravu pomorsko osiguranje uređeno Pomorskim zakonikom te se na pomorska osiguranja ne primjenjuju propisi koji vrijede za ostale vrste osiguranja. Za ugovorno pravo osiguranja posebno su važna autonomna pravna vrela. U to se ubrajaju poslovni običaji i standardizirana praksa, uvjeti osiguranja te sudska i arbitražna praksa. Poslovanje u osiguranju obavlja se na temelju uvjeta osiguranja. U praksi se sklapanja ugovora o osiguranju unaprijed prihvaćaju sve odredbe općih uvjeta i pripremljenih formulara.

Ključne riječi: *transportno osiguranje, pomorsko osiguranje, osiguranje plovila, Pomorski zakonik*

Abstract: *Marine insurance, as a type of transport insurance, is a legal insurance of ships, their cargo, responsibility of a shipper and other interests exposed to the risks of the sea or related to navigation at sea.*

According to different material basis of transportation, certain aspects of transport and specific historical development, transport insurance is divided in three categories: according to the subject of insurance, branches of transportation and form of organization with respect to assumption of risk.

Insurance companies that operate on the principle of premium insurance and mutual insurance companies – P&I clubs that operate on the principle of membership fees – are engaged in marine insurance. Marine insurance is a specific legal business which is not regulated by Civil Obligations Act. Regulations of marine insurance form part of a special act while those of assets insurance form part of another act. In Croatian law marine insurance is regulated by Maritime Code. Therefore, regulations applicable to other types of insurance are not applicable to marine insurance. Autonomous legal entities are required for the insurance contract law. They include business customs and standardized practise, insurance conditions and judicial and arbitration practice. Insurance conditions are the basis of doing business in insurance. In the practise of conclusion of an insurance policy each and every ordinance of general conditions and prepared forms are accepted in advance.

Key words: *transport insurance, marine insurance, vessel insurance, Maritime Code*

1. Uvod

Pod pojmom pomorskog osiguranja, koje je vrsta transportnog osiguranja¹, podrazumijeva se pravni posao osiguranja kojim se osiguravaju brodovi, roba koja se prevozi brodovima, odgovornost broдача i drugi interesi izloženi rizicima mora ili su u vezi s obavljanjem plovidbe na moru. Transportno se osiguranje, prema različitim materijalnim osnovama prijevoza pojedinim vidovima prometa i prema specifičnostima povijesnog razvoja, razvrstava na tri kategorije: prema predmetu osiguranja (osiguranje plovniх objekata i osiguranje letjelica, kasko osiguranje, osiguranje robe u prijevozu - kargo osiguranje, osiguranje od odgovornosti pomorskih broдача, brođopopravljača, cestovnih prijevoznika za

¹ Transportno je osiguranje grana osiguranja u okviru koje se osiguravaju imovinski interesi izloženi transportnim rizicima, a obuhvaća osiguranje plovniх objekata i letjelica; osiguranje robe i drugih stvari u prijevozu morem, unutarnjim vodama, kopnom i zrakom, samo jednom vrstom prometa ili u kombinaciji više njih, kao i osiguranje odgovornosti broдача, prijevoznika i brođopopravljača.

robu i zračnih prijevoznika), prema grani prometa (pomorsko, osiguranje unutrašnje plovidbe, željezničko, cestovno i zračno) i prema obliku organizacije u odnosu na snošenje rizika (premijsko² i uzajamno³).

Pomorsko osiguranje obuhvaća osiguranje pomorskih brodova i brodova unutrašnje plovidbe, osiguranje robe u pomorskom i multimodalnom prijevozu, osiguranje vozarina, osiguranje brodova u gradnji, osiguranje kontejnera, osiguranje platformi za istraživanja i eksploataciju podmorja, osiguranje odgovornosti pomorskih brodara, osiguranje odgovornosti brodograditelja, osiguranje troškova osiguranja, raznih drugih troškova, prava i imovinskih interesa. Poslovima pomorskog osiguranja bave se društva za osiguranje koja posluju na principu premijskog osiguranja i društva za uzajamno osiguranje - P&I klubovi koji posluju na principu naplate doprinosa od članova.

Ekonomsku osnovu osiguranja čini disperzija štetnih posljedica ostvarenja pomorskih rizika na širok krug osoba - osiguranika, koji pojedinačnim plaćanjem premija osiguranja formiraju novčane fondove osiguratelja namijenjene isplati naknada onim osiguranicima koji pretrpe štetu. Osiguranje počiva na načelu dragovoljnosti, ali su iznimno zakonom propisani slučajevi kada je osiguranje obvezno.

Sukladno temi, u radu je detaljno obrađeno osiguranje brodova, odnosno brodice i jahti. Plovila koja nisu osigurana ne mogu se primiti u marinu, odnosno ne preuzima se nikakva odgovornost za štete na takvom plovilu.

2. Pravni izvori

Formalna pravna vrela općenito se mogu podijeliti na dvije grupe: ona koja snagu pravne norme dobivaju od zakonodavca i na autonomna pravna vrela. I jedan i drugi oblik formuliranja prava karakteristični su za razvoj prava pomorskoga osiguranja. Pravni odnos pri osiguranju je odnos kvalificiranih pravnih normi i autonomnog prava osiguranja.

Pomorsko je osiguranje specifičan pravni posao tako da ono nije regulirano zakonima o obveznim odnosima. Propisi za pomorsko osiguranje nalaze se u jednom pravnom aktu, a propisi za osiguranje imovine i osoba u drugom. U našem je pravu pomorsko osiguranje

² Premijsko osiguranje provode osiguravajuće organizacije sklapanjem ugovora o osiguranju uz plaćanje premije. Premija osiguranja najčešće se određuje prema tarifi osiguratelja. Jednom određena, premija više se ne mijenja, neovisno o tome je li nastupio osigurani slučaj ili nije, te je li osiguratelj pretrpio financijski gubitak ili nije.

³ Kod uzajamnog osiguranja članovi društva učlanjenjem u društvo preuzimaju obvezu zajedničkog sudjelovanja u snošenju šteta. Zbog toga oni ne plaćaju fiksnu premiju, kao kod premijskog osiguranja, nego doprinos. Ako novčani fond formiran od početnih doprinosa nije dostatan za plaćanje šteta, članovima se obračunava dodatni doprinos. Po principu uzajamnog osiguranja posluju «*Protecting and Indemnity*» klubovi (*P&I Clubs*) koji osiguravaju odgovornost pomorskih brodara.

uređeno Pomorskim zakonikom, a ostale vrste osiguranja Zakonom o obveznim odnosima. Na pomorska se osiguranja ne primjenjuju propisi koji vrijede za ostale vrste osiguranja.

Po redoslijedu primjene pravnih vrela, na prvo mjesto dolaze prisilni zakonski propisi i pravila morala, a odmah nakon njih ugovor. Pod pojmom ugovora ne podrazumijeva se samo tekst ugovora u užem smislu već i opći uvjeti osiguranja koji su njegov sastavni dio i odnose se na uređivanje svih onih pitanja koja u člancima ugovora u užem smislu nisu posebno uređena. Ukoliko pojedino pitanje nije posebno riješeno uvjetima osiguranja, odnosno ugovorom, primijenit će se odredbe Pomorskog zakonika⁴. Daljnji redoslijed primjene pravnih vrela obuhvaća dispozitivne propise Zakona o obveznim odnosima⁵, poslovne običaje, sudsku i arbitražnu praksu te pravnu znanost.

2.1. Zakon o osiguranju - organizacija osiguranja

*Zakon o osiguranju*⁶ ovdje je prikazan kao *lex specialis* za područje osiguranja. Ovaj zakon u prvom redu uređuje ekonomske i organizacijske odnose bitne za funkcioniranje djelatnosti osiguranja u Hrvatskoj. Njime su regulirani uvjeti za osnivanje i poslovanje, udruživanje, likvidaciju i stečaj društva za osiguranje, obavljanje revizije i nadzora kao i zastupanje i posredovanje u osiguranju. Njegovim se odredbama uređuje i zaštita potrošača, udruga osiguranja i reosiguranja, Hrvatski ured za osiguranje te oblici udruživanja osiguravatelja. Uređuje se i obavljanje poslova osiguranja društava za osiguranje država članica Europske unije i stranih država na području Republike Hrvatske te primjena mjerodavnog prava na ugovore o osiguranju s međunarodnim elementom.

Sukladno nomotehničkim standardima koji se primjenjuju u hrvatskim zakonima, i u Zakonu o osiguranju definiraju se irelevantni osnovni termini i pojmovi pa tako i pojam društva za osiguranje⁷ i poslova osiguranja⁸. Predviđeni su oblici društva za osiguranje dioničko društvo za osiguranje, društvo za uzajamno osiguranje, vlastito društvo za osiguranje i javno društvo za osiguranje. Društva za osiguranje mogu obavljati poslove jedne ili više vrsta osiguranja i reosiguranja. Društvo za uzajamno osiguranje posluje prema načelu

⁴ „Narodne novine“ broj 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015.

⁵ „Narodne novine“ broj 35/2005, 41/2008, 125/2011.

⁶ „Narodne novine“ broj 151/2005, 87/2008, 82/2009, 54/2013, 94/2014.

⁷ Društvo za osiguranje je pravna osoba sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je dobila dozvolu nadzornog tijela za obavljanje poslova osiguranja.

⁸ Poslovi osiguranja su sklapanje i ispunjavanje ugovora o životnom i neživotnom osiguranju, odnosno reosiguranju, osim obveznih socijalnih osiguranja.

uzajamnosti i solidarnosti, dok ostala društva posluju prema principu premijskog osiguranja. Osiguranja su podjeljena na 18 vrsta neživotnog i 8 vrsta životnog osiguranja.

Zakonom se nadalje definira primjena Zakona o trgovačkim društvima na društva osiguranja, njihovo osnivanje, statusna pitanja, stjecanje kapitala i upravljanje, kao i uvjeti i postupak izdavanja, uskraćivanja i oduzimanja dozvola za obavljanje poslova osiguranja, potrfelji i obavljanje poslova hrvatskih društava u inozemstvu kao i neki drugi aspekti funkcioniranja društva osiguranja. Velika je pozornost posvećena definiranju svih pitanja vezanih uz kapital društva, njegovu adekvatnost, obvezne pričuve, upravljanje likvidnošću i obveze izvješćivanja. Detaljno su uređeni i odnosi u reosiguranju.

2.2. Zakon o obveznim odnosima

Prema Zakonu o obveznim odnosima na transportno se osiguranje primjenjuju odredbe Pomorskoga zakonika, no za sva pravna pitanja za koja u Zakoniku nema specifične zakonske norme primijenit će se opća načela ugovornog prava iz Zakona o obveznim odnosima.

U članku 923. Zakona o obveznim odnosima izričito je rečeno da se odredbe ovog odsjeka neće primjenjivati na pomorska osiguranja, a ni na druga osiguranja na koja se primjenjuju pravila o pomorskom osiguranju, kao ni na osiguranje u zračnom prometu, osiguranja tražbina te na odnose iz reosiguranja.

2.3. Pomorski zakonik

Kao što je spomenuto, prema Zakonu o obveznim odnosima na transportno se osiguranje primjenjuju odredbe Pomorskog zakonika⁹. Dakle, pravni je odnos iz ugovora o pomorskom osiguranju u našem pravnom sustavu reguliran Pomorskim zakonikom. Odredbe tog zakonika primjenjuju se kao *lex specialis* na sve odnose koji su njima obuhvaćeni.

Pomorski zakonik međutim ne određuje pojam ugovora o pomorskom osiguranju. Područje se primjene u zakoniku određuje tako da se navode predmeti na koje se osiguranje koji primjenjuje. Zakonik svoju primjenu proširuje i na neka osiguranja koja nisu u izravnoj vezi s pomorskom plovidbom. Sve predmete na čije se osiguranje primjenjuje dijeli na tri tipične kategorije predmeta transportnog osiguranja:

⁹ Pomorski zakonik na cjelovit i sustavan način uređuje najvažnije javnopravne i imovinskopravne odnose vezane za pomorsku plovidbu, uključujući pomorsko upravne propise i propise o pomorskim prekršajima. Zakon je u skladu s međunarodnim pomorskim pravom.

- 1) osiguranje broda, njegovih strojeva, uređaja, opreme i zaliha te robe i drugih stvari
- 2) osiguranje vozarine, prevoznine, troškove osiguranja, troškove opskrbe broda, zajedničke havarije, nagrade za spašavanje, očekivani dobitak, proviziju, osobni dohodak posade, založna i ostala prava i materijalna korist koje postoje ili se opravdano mogu očekivati u vezi s plovidbom ili prijevozom robe brodom¹⁰
- 3) osiguranje odgovornosti za štete nanesene trećim osobama te na osiguranje od odgovornosti za štete na brodu primljenom na popravak.

Zakonik se primjenjuje i na osiguranje brodova u gradnji i stvari namijenjenih njihovoj izgradnji; kontejnera; platformi za istraživanje i eksploataciju podmorja; stvari koje se prije ili poslije prijevoza brodom prevoze drugim prijevoznim sredstvima ili se prije, u tijeku ili poslije takva prijevoza nalaze u skladištima, stovarištima ili drugim mjestima.

Pomorski se zakonik primjenjuje i na druga transportna osiguranja ako su sklopljena prema policama ili uvjetima uobičajenima za pomorska osiguranja. Odredbe glave IV. Pomorskog zakonika – Ugovor o pomorskom osiguranju, primjenjuje se i na osiguranje jahti i brodica. Upitno je koliko je to potrebno jer je zakonodavac već u članku 2. odredio da se, ako Pomorskim zakonikom nije drugačije određeno, odredbe koje se odnose na brodove primjenjuju i na jahte i brodice.

Pomorski zakonik, osim općih odredbi o ugovoru o pomorskom osiguranju, sadrži i posebne odredbe o osiguranju plovila. Te su odredbe dispozitivne pravne naravi, što znači da je ugovor stranaka osnovno pravno vrelo za reguliranje odnosa. Postoji samo nekoliko iznimaka, kada se odredbe zakonika ne mogu mijenjati ni izričitim odredbama ugovora o pomorskom osiguranju. U svim ostalim pitanjima Zakonik ostavlja strankama slobodu ugovaranja sadržaja ugovornog odnosa. Posebnu važnost imaju odredbe o osiguranju broda (članci 726.- 730. Pomorskog zakonika).

2.4. Autonomno pravo osiguranja

Za ugovorno pravo osiguranja posebno su važna autonomna pravna vrela. U to se ubrajaju poslovni običaji i standardizirana praksa, uvjeti osiguranja te sudska i arbitražna praksa. Važnost autonomnih pravih izvora odraz je slobode u određivanju ugovornih odnosa no granice te slobode omeđene su zakonskim odredbama. Tako su Zakonom o obveznim odnosima 2005. u naš pravni sustav unijeta mjerila za primjenu trgovačkih običaja. To je

¹⁰ Ona koja se mogu procijeniti u novcu.

omogućilo da se pravni i trgovački običaji, ukoliko su ispunjene pretpostavke za njihovu primjenu, smatraju dijelom ugovora uz pretpostavljenu volju ugovornih stranaka.

2.4.1. Poslovni običaji

Običaji su općepoznati i općeprihvaćeni način postupanja u poslovnoj praksi. Običaji u pomorskom osiguranju imaju vrlo veliko značenje zbog toga što su putem poslovnih običaja određeni pomorskopравни instituti posredno ugrađeni u pomorsko pravo osiguranja. Oni se primjenjuju na temelju pretpostavljene volje ugovornih stranaka kada određeno pitanje nije regulirano ugovorom stranaka i dispozitivnim zakonskim odredbama.

2.4.2. Sudska i arbitražna praksa

Sudska i arbitražna praksa kao pravno je vrelo značajna u engleskome pravnom sustavu. U tom su sustavu sudovi ovlašteni da presudama koje imaju značenje presedana formiraju pravna pravila, dok sudovi ostalih europskih država, uključujući i našu, takvo ovlaštenje nemaju. Neovisno o tome, sudska praksa u europskim državama po svom stvarnom učinku ima značenje pravnog vrela. Sudsku praksu kao pravni izvor posebno treba razmatrati u slučaju primjene engleskih uvjeta osiguranja u našoj praksi jer su tumačenja engleske sudske prakse mjerodavna za sve one koji se koriste engleskim uvjetima pomorskog osiguranja.

2.3. Opći uvjeti za osiguranje plovila

Poslovanje u osiguranju obavlja se na temelju uvjeta osiguranja. U praksi se sklapanja ugovora o osiguranju unaprijed prihvaćaju sve odredbe općih uvjeta i pripremljenih formulara. Opći su uvjeti poslovanja ili opći uvjeti ugovora, kako ih naziva Zakon o obveznim odnosima, zapravo liste ugovornih klauzula koje se primjenjuju pri sklapanju ugovora. S te liste ugovorne strane prihvaćaju pojedine klauzule unoseći ih u svoje ugovore. To ne znači da je svaki puta pri sklapanju ugovora te odredbe nužno i prepisivati – dovoljno je i da se ugovorne strane na njih samo pozovu. Radi se o ugovornim odredbama sastavljenim tako da se mogu primijeniti na veći broj ugovora. Ugovorne ih strane, prije ili u vrijeme sklapanja ugovora, predlažu jedna drugoj i oko njih postižu konsenzus. Sklapanjem ugovora o osiguranju, uvjeti osiguranja postaju dijelom njegova sadržaja. Mogu biti sadržani u

formularnom ugovoru ili se sam ugovor na njih poziva. Njihovom upotrebom na tipizirani se način sklapaju poslovi osiguranja. Ove odredbe služe i kao dopuna posebnim pogodbama iz ugovora koji se sklapa i imaju istu obvezujuću snagu kao i posebne pogodbe. No dođe li do neslaganja općih uvjeta i posebnih pogodbi, vrijede posebne pogodbe.

Temeljna je pretpostavaka primjene tih pravnih izvora u njihovom suglasju sa zakonskim odredbama. Zakonom su određene i pretpostavke i način upoznavanja ugovaratelja osiguranja s odredbama općih uvjeta. Oni moraju biti objavljeni na uobičajen način, a ugovornu stranu obvezuju samo ako su joj bili poznati ili ako su joj morali biti poznati u vrijeme sklapanja ugovora. Odstupanje od odredaba općih uvjeta mora biti posebno ugovoreno i unijeto u policu osiguranja i to najčešće na osnovi podataka iz posebnih standardiziranih obrazaca, upitnika koje društva osiguranja razvijaju za svaku vrstu osiguranja.

Za nepoštene odredbe općih uvjeta ugovora Zakon o obveznim odnosima kao sankciju predviđa ništetnost ugovora (ugovor ne proizvodi pravni učinak, kao da nije sklopljen). Nepoštenim se odredbama u općim uvjetima ugovora smatraju one odredbe koje, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, dovode do očigledne neravnopravnosti u pravima i obvezama u korist sastavljača općih uvjeta ili ugrožavaju svrhu sklopljenog ugovora. Činjenica da je opće uvjete odobrilo nadležno tijelo pritom nema utjecaja, irelevantna je. Protivna propisima može biti i samo neka odredba ugovora, odnosno uvjeta osiguranja. Tada će ništetna biti samo ta odredba, dok će ugovor u preostalom dijelu biti pravno valjan.

Sklapanje ugovora primjenom općih uvjeta osiguranja ima mnogobrojne prednosti no treba imati na umu i da primjenom takve tehnike ugovaranja sadržaj ugovora diktira gospodarski jača strana: u ovom slučaju društva za osiguranje.

2.3.1. Uvjeti osiguranja trećih - institutske klauzule

Prema porijeklu, uvjeti se pomorskog osiguranja mogu podijeliti na vlastite uvjete osiguranja i uvjete osiguranja trećih. Uvjeti osiguranja trećih isključivo su ugovorne klauzule engleskoga tržišta osiguranja. Engleski uvjeti osiguranja koji se koriste u praksi pretežito su tzv. institutske klauzule.

Jahte, brodice i manji brodovi najčešće se osiguravaju prema uvjetima osiguranja pojedinih domaćih osiguratelja. Engleski se uvjeti osiguranja koriste za osiguranje brodova koji plove izvan granica našega teritorijalnog mora, osiguranje kontejnera, osiguranje brodova u gradnji i osiguranje robe u međunarodnom prijevozu.

Institutskim se klauzulama nazivaju ugovorne klauzule koje donosi i publicira *Institute of London Underwriters (Savez londonskih pomorskih osiguratelja)*. Nastale su kao rezultat potrebe da se standardiziraju uvjeti osiguranja. Institutske su klauzule cjelovite zbirke ugovornih odredaba (kompleti ugovornih klauzula). Za svaku tipičnu kategoriju predmeta pomorskog osiguranja postoji poseban komplet institutskih klauzula. Primjena institutskih klauzula počiva na ugovoru stranaka. Ugovorene institutske klauzule sastavni su dio ugovora, a time i mjerodavne za utvrđivanje prava i obveza stranaka. Uobičajeno je da se institutske klauzule povremeno revidiraju. Na taj se način one usklađuju s potrebama poslovne prakse i najnovijim razvojem prava.

Institutske se klauzule za osiguranje plovila upotrebljavaju isključivo uz novi oblik pomorske police, a na osiguranje sklopljeno po njima primjenjuje se englesko pravo i na njemu zasnovana pravna praksa.

2.3.2. Vlastiti uvjeti osiguranja

Vlastiti se uvjeti osiguranja koriste za osiguranje brodova koji plove u granicama teritorijalnog mora Republike Hrvatske, za osiguranje brodica (čamaca), osiguranje robe u domaćem prijevozu i u nekim drugim slučajevima. Praksa osiguravajućih društava upućuje na zaključak o ujednačavanju tih uvjeta na našem tržištu osiguranja.

2.3.2.1. Opći uvjeti za kasko osiguranje plovila

Kasko osiguranje brodica i jahti, odnosno kasko osiguranje plovila, osiguranje je koje dobrovoljno zaključuje svaki vlasnik plovila. Često se spominje u ugovorima o vezu pojedinih marina, jer marine svojim ugovornim odredbama traže od vlasnika plovila da ima valjanu policu kasko osiguranja.

U početnom dijelu općih uvjeta određeno je značenje pojedinih pojmova u *Uvjetima* kao što su osiguravatelj, ugovaratelj osiguranja, osiguranik, premija, razdoblje osiguranja, svota osiguranja, polica, brodica, jahta, brod. Odmah je nakon toga određeno što se smatra predmetom osiguranja. Izričito je nabrojeno koji se dijelovi broda, instrumenti, oprema ili dijelovi opreme smatraju predmetom osiguranja. Navode se i predmeti koji se ne smatraju predmetom osiguranja prema *Uvjetima* (nakit, vrijednosni papiri, krzno, slike, antikviteti, fotografski aparati, informatička oprema, sredstva za razonodu i slične stvari).

Rizici pokriveni osiguranjem prema općim su uvjetima: pomorske nezgode, eksplozija i požar, razbojništvo, potres, vulkanska erupcija i udar groma, neovlaštena uporaba plovila, štetni postupci trećih osoba iz obijesti i štete uzrokovane namjerom i nepažnjom trećih osoba, nezgoda plovila pri ukrcaju, iskrcaju, prekrcaju ili premještanju tereta ili goriva, nemar registriranog vršitelja popravka u vrijeme popravka ili servisiranja, nezgoda plovila pri dokovanju, dizanju ili izvlačenju na obalu i porinuću, krađa ili otimačina cijelog plovila ili samo ugrađenog motora, posljedice skrivenih mana ili zamora materijala na trupu (ali se isključuje popravak i/ili zamjena materijala ili dijelova zbog mane ili zamora), provalna krađa i prijevoz plovila kopnom.

Ako nije drugačije ugovoreno, *Uvjetima osiguranja* pokrivena su štete i troškovi nastali u svezi s potpunim gubitkom osiguranog plovila, djelomičnim gubitkom ili oštećenjem osiguranog plovila, troškovima spašavanja, troškovima neposredno prouzročnim nastupanjem osiguranog slučaja, nagradom za spašavanje i troškovima utvrđivanja i likvidacije štete pokrivena osiguranjem. Svaka od nabrojanih šteta i troškova daljnjim je odredbama detaljnije regulirana.

U *Uvjetima* se taksativno navode i štete koje su isključene iz osiguranja. To su određene kategorije šteta koje su inače pokrivena osiguranjem, ali su iz osiguranja isključene ako su nastale kao posljedica uzroka koji su predviđeni *Uvjetima*. Najčešće su to štete nastale zbog namjernog postupka ili krajnje nepažnje osiguranika, konstrukcijskih grešaka, normalnih vremenskih utjecaja, štete nastale posredno ili neposredno zbog nastupanja političkih rizika i rizika štrajka te nuklearnih rizika, kao i štete nastale zbog nepravilnog priveza ili sidrenja plovila.

Uvjetima se određuje i mogućnost osporavanja ugovorene vrijednosti osiguranog plovila pod određenim uvjetima. U *Uvjetima* i u ugovoru o osiguranju utvrđen je način umanjenja utvrđene naknade za nastalu štetu za ugovorenu odbitnu franšizu. To znači da osiguranik snosi svaku štetu do ugovorenog iznosa franšize, a osiguratelj je obvezan samo za iznose pretrpljene štete koji je premašuju. Redovito se utvrđuju obveze ugovaratelja osiguranja te obveze i prava osiguravatelja.

Ako je posebno ugovoreno, i uz plaćanje dopunske premije, *Uvjetima* se može odrediti da se osigurateljno pokriće odnosi i na neka dopunska osiguranja. To može biti osiguranje osobnih svari i prtljage; osiguranje plovila tijekom iznajmljivanja (čartera); osiguranje rizika prijezara ili utaje plovila tijekom iznajmljivanja (čartera) i slično.

2.3.2.2. Klazule i posebni uvjeti osiguranja

Uz navedene sadržaje *Općih uvjeta* osiguranja za osiguranje plovila utvrđeni su i posebni uvjeti koji sadrže nekoliko klazula. Tim se klazulama zapravo neka osiguravateljna pokrića, definirana *Općim uvjetima*, proširuju. Kao primjer može se navesti *Klazula o zapljeni* kojom se osiguravateljno pokriće proširuje i na pokriće neposrednih i/ili posrednih troškova privremene zapljene plovila za vrijeme dok je plovilo iznajmljeno, ako je do privremene zapljene došlo zbog razloga navedenih u *Klazuli. Klazulom o pokriću gubitaka prihoda* (zarade) po sklopljenom ugovoru o davanju plovila u najam (čarter), osiguravateljno se pokriće iz *Općih uvjeta* proširuje na gubitke prihoda koji su obuhvaćeni *Klazulom*. U Posebnim se uvjetima osiguranja često nalaze i devizne klazule.

2.4. Obvezno osiguranje vlasnika plovila za štetu nanесenu trećim osobama

Iako obvezno osiguranje vlasnika plovila za štetu nanесenu trećim osobama nije vid osiguranja koji je neposredno tema ovog radu, potrebno ga je spomenuti ne samo zbog toga što je to obvezno osiguranje nego i zato što u nekim od analiziranih ugovora o vezu stoji odredba da je korisnik veza ili vlasnik plovila obvezan osigurati plovilo od građanske odgovornosti prema trećim osobama.

U Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu¹¹ u članku 41. stoji da je vlasnik brodice, odnosno jahte čija je snaga porivnih strojeva veća od 15 kW, a koja po propisima o registraciji brodica mora biti upisana u očevidnik brodica odnosno jahti, dužan sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu koju uporabom brodice odnosno jahte može nanijeti trećim osobama zbog smrti, tjelesne ozljede ili narušavanja zdravlja. Trećim se osobama ne smatraju osobe koje se ne nalaze na brodici odnosno jahti kojom je prouzročena šteta, već osobe koje se nalaze na drugoj brodici, jahti, brodu, odnosno drugom plovnom objektu.

Ovdje se radi se izvanugovornoj odgovornosti jer dužnost naknade štete proizlazi iz obveznopravnog odnosa, tj. odgovornost za štetu proizlazi iz građanskog delikta. Dužnost naknade štete nastaje na temelju samog zakona. Ovo osiguranje predstavlja iznimku od toga da se sklapanje ugovora o osiguranju od odgovornosti temelji na slobodnoj dispoziciji stranaka.

¹¹ „Narodne novine“ 151/2005, 36/2009, 75/2009, 76/2013, 152/2014.

3. Zaključak

Razumijevanje ugovornih odnosa između vlasnika plovila i onih koji im pružaju neophodne prateće usluge nije moguće ni potpuno bez razmatranja odnosa u osiguranju plovila. To su prvenstveno odnosi između vlasnika plovila i marina te osiguravajućih društava. Ugovorni odnosi između vlasnika plovila i marina u praksi se nikada ne sklapaju ukoliko prije toga vlasnik plovila nije sklopio potrebne ugovore o osiguranju. Pri tome se marine kao ugovorna strana ne zadovoljavaju samo obveznim oblicima osiguranja (za štete nanijete trećima), već zahtijevaju i ugovore o kasko osiguranju koji pokrivaju najveći mogući raspon rizika, odnosno šteta. Klauzule o obvezi prethodnog sklapanja ugovora o osiguranju sastavni su i važan dio svih ugovornih odnosa između vlasnika plovila i marina. Tim se klauzulama marine štite od rizika eventualnih potraživanja za naknadu šteta koje nisu nastale njihovom djelovanjem, čime jačaju svoju gospodarsku poziciju te, barem posredno, i gospodarsku poziciju vlasnika marine a pri tome svakako i svoje pravne interese. S druge strane, vlasnici plovila mogu biti sigurni da će, ukoliko se osigurani slučaj ostvari, putem osiguravajućih društava doći do isplate štete ili isplate iz naknade osiguranja, odnosno ugovorene svote.

Literatura

1. Banić, Alen, *Kretanja na tržištu osiguranja brodica i jahti: s osvrtom na primjenu Tarife za brodice i jahte u praksi*, Osiguranje, broj 40/ 2000.
2. Cvitković, Zoran, *Institutske klauzule za osiguranje jahti*, Osiguranje 40/2000.
3. Grawe Hrvatska d.d., *Opći uvjeti za kasko osiguranje plovila*.
4. Grawe Hrvatska d.d., *Posebni uvjeti osiguranja i klauzule*.
5. Klarić, Petar i Vedriš, Mladen, *Građansko pravo*, 12. izdanje, Narodne novine, Zagreb 2009.
6. Pavić, Drago, *Hijerarhija pravnih vrela za ugovor o osiguranju*, Osiguranje, 48/2007.
7. Pavić, Drago, *Pomorsko imovinsko pravo*, Književni krug, Split, 2006.
8. Pavić, Drago, *Pravo pomorskog osiguranja s osnovama kopnenog transportnog osiguranja*, Narodne novine, Zagreb, 1997.
9. Pavić, Drago, *Pomorsko osiguranje: pravo i praksa: s osnovama kopnenoga i zračnog transportnog osiguranja*, Književni krug, Split, 2012.

10. Pomorski zakonik, Narodne novine 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015.
11. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, 35/2005.; 41/ 2008.
12. Zakon o obveznim osiguranjima u prometu, Narodne novine, 151/2005, 36/2009, 75/2009, 76/2013, 152/2014.
13. Zakon o osiguranju, Narodne novine, 151/2005, 87/2008, 82/2009, 54/2013, 94/2014.